

ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Полукаров О.І., к.т.н., доц. (каф. ОПЦБ НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського»)

Управління охороною праці – це цілеспрямована діяльність відповідних суб'єктів управління по забезпеченню безпеки праці, збереженню життя, здоров'я та працездатності людей через формування та впровадження працезахоронних заходів. Основні положення щодо системи і структури управління охороною праці визначено Законом України «Про охорону праці».

Управління охороною праці на всіх рівнях здійснюється через обґрунтування, прийняття та реалізацію управлінських рішень. У формалізованому вигляді контур управління охороною праці являє собою схему, що представлена на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Контур управління охороною праці

Орган управління (керівник) здійснює свою діяльність в межах визначених законодавством. На основі аналізу даних про охорону праці (об'єкт управління) керівник приймає рішення, спрямовані на об'єкт управління (тобто, на покращення стану охорони праці). Реалізація управлінського рішення здійснюється через засоби впливу (працезахоронні заходи). Інформаційне забезпечення надає керівнику можливість виробляти адекватні управлінські рішення.

Основою існуючих підходів до оцінки економічної ефективності управління охороною праці є зіставлення очікуваного рівня зниження збитків у цій сфері з обсягами фінансування, що виділяються на працезахоронні заходи. Передбачено виконання таких етапів: збір та обробка статистичних даних про стан охорони праці на підприємстві, встановлення залежності між значеннями показників, що характеризують умови та безпеку праці, і обсягами фінансування, які виділяються на зниження рівня їх небезпеки (шкідливості). Для кожного варіанта управлінського рішення проводиться зіставлення потрібних обсягів фінансування та очікуваного рівня зниження збитків. На основі проведених розрахунків приймаються обґрунтовані рішення про обсяги фінансування та формування плану працезахоронних заходів. Прийняття

рішень, розроблених на основі обробки даних про стан об'єкта управління, являє собою особливий вид людської діяльності, спрямований на вибір кращої з множини альтернатив за певним критерієм. Такі рішення призначені для підтримування або поліпшення функціонування об'єкта управління відповідно до поставленої мети [1; 2].

Аналіз застосування економічних методів для підвищення ефективності управління охороною праці в Україні та за кордоном дозволяє зробити такі висновки. По-перше, для ефективного впровадження в сфері охорони праці сучасних економічних методів управління повинна бути розроблена відповідна нормативно-правова база. По-друге, оскільки в основі переважної більшості відомих економічних методів лежить співставлення існуючого та очікуваного рівнів показників, за якими оцінюється ефективність управління, необхідно використання спеціальних алгоритмів, які б дозволили отримати прогностичні оцінки вказаних показників. Нажаль застосування вказаних методів в умовах сьогодення виявляється не завжди обґрунтованим, оскільки очікуваний результат від понесених витрат не завжди співпадає з фактичним. Причинами такого становища є неповнота початкової інформації, недосконалість алгоритмів моделювання та прогнозування.

Як свідчить проведений аналіз, наукові дослідження в сфері охорони праці проводились достатньо давно і, як правило, з урахуванням специфіки окремих галузей та видів економічної діяльності: машинобудування [3], будівництво [4], сільське господарство [5]. При цьому відсутність єдиних підходів до вирішення проблеми управління охороною праці в межах окремих галузей та держави в цілому призводить до відсутності чіткої координації дій окремих розробників, до часткового дублювання напрацювань та не завжди раціонального витрачання обмежених фінансових коштів.

Незважаючи на значну кількість наукових праць, присвячених питанню підвищення ефективності управління охороною праці на різних рівнях, слід констатувати відсутність єдиного науково-обґрунтованого підходу до вирішення цієї проблеми.

Також слід відзначити, що розроблені методи підвищення ефективності управління охороною праці до останнього часу були орієнтовані на потреби конкретних підприємств або окремих галузей виробництва з високим рівнем виробничого травматизму, що не дозволяло використовувати їх в масштабах всієї держави. Крім того, сфера охорони праці розглядається відокремлено від галузей виробництва, що перешкоджає оперативно враховувати зміни, які відбуваються на виробництвах України протягом останніх років (на більшості підприємств змінилися виробничі програми, технологічні процеси, обладнання тощо). Тому розгляд показників, що характеризують стан охорони праці, відокремлено від показників, що характеризують виробництво, надзвичайно ускладнює процес формування рішень з управління охороною праці. Слід відзначити, що для практичної реалізації вказаних підходів необхідно створити спеціалізовані інформаційні системи для автоматизації розрахунків,

сформувати та постійно оновлювати бази даних для оперативного планування заходів з охорони праці та контролю їх виконання.

Як свідчить проведений аналіз, діючи в Україні системи управління охороною праці на різних рівнях у більшості випадків виявилися недостатньо ефективними в умовах сьогодення. Ослаблення механізму державного регулювання у сфері охорони праці внаслідок довготривалої політичної та економічної кризи призвели до порушення вертикалі державного управління охороною праці, зниження ефективності управління та координації діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади щодо створення безпечних і здорових умов праці на підприємствах. Питання вдосконалення управління до останнього часу вирішуються без належного інформаційно-аналітичного забезпечення. Саме розробка, впровадження у практику діяльності і кваліфіковане використання програмних комп'ютерних і автоматизованих систем підтримки прийняття і реалізації науково обґрунтованих управлінських рішень є необхідною умовою підвищення рівня безпеки і гігієни праці в Україні.

Література

1. Ткачук К.Н. Застосування інформаційних систем в галузі охорони праці: [науково-методичний посібник] / Ткачук К.Н., Кружилко О.Є., Праховнік Н.А. – К.: Експодата, 2004. – 186 с.
2. Ткачук К. Н. Методичні основи оцінки ефективності рішень по управлінню станом охорони праці / К. Н. Ткачук, О. Є. Кружилко // Зб. наук. праць «Проблеми охорони праці в Україні». – К.: ННДІОП. – 2002. – Вип.5. – С. 3-7.
3. Ступницька Н. В. Підвищення ефективності планування заходів запобігання виробничому травматизму на підприємствах машинобудування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук: 05.26.01. – К.: 1999. – 19 с.
4. Вильсон А. Г. Положение о системе управления безопасностью труда в строительно-монтажных трестах и приравненных к ним организациях / Вильсон А. Г., Тычина Г. И., Анаников А. А. – К.: КИСИ, 1990. – 76 с.
5. Войналович О.В. Залежність рівня виробничого травматизму від порушень вимог з охорони праці потерпілими при виконанні сільськогосподарських робіт / Войналович О.В., Подобед І. М // Проблеми охорони праці в Україні. Зб. наук. пр. – К.: ННДІОП, 2006. – Вип. 11. – С. 27-37.